71-5

1. Кеше – хайваннардан аермалы буларак сөйләшү, фикерләү, алуга ия булган төре зат, адәм; +
Намус – кешенең гамәленә, тәртибенә, үз-үзенә бәяләү хисе; +
мактау – үз-үзенә яки әйбергә бәя бирү, мактап сөйләү; +
оят – начарлык яисә гаеп эш эшләүдән уңайсызлану; +
ялкаулык – ялкау булу. +
5б

2. Тиңдәш кисәкләр – алар тезүле бәйләнештә булган, бер үк сүзгә караган кисәкләр.
Бу җөмләдә абыйсын да, апасын да, мине дә – тиңдәш кисәкләр, ярата сүзенә карап килгәннәр, җөмләнең бер үк кисәге тәмамлык булалар.
5б.

3. Күзнең – [көзнөң] +
Каяш – [көйаш] (б, о) 0,5
Көндез – [көн дөс] +
Болыт – [болот] +
Янгыр – [йаңгыр] ([б) 0,5
4б.

4. Тырыша – таба
Белми – ашамый
Барганда – яуды
Керде – башланды
Агымта – әйдек.
0.

5. Баланың – исем, уртаклык исем, тамыр сүз, иялек килешендә, берлек санда, җөмләдә ~~тәмамлык~~ аер. булып килгән. 2б.
Исеме – исем, уртаклык исем, тамыр сүз, ~~баш килештә~~, III зат берлек санда, җөмләдә ия булып килгән. + 2,5
Вәлиҗан – исем, ялгызлык исем, берлек санда, баш килештә, ~~тамыр~~ кушма сүз, җөмләдә булып килгән. 2б.
Дустым – исем, уртаклык исем, I зат берлек санда, тартым белән төрләнгән, җөмләдә ~~тәмамлык~~ эн булып килгән. 2б.

8,5

Хара (үшөөн)

1) Анаг. —
2) Хара, Хүрэнхэй +
3) Шаргал, хүрэнтэ, харанхыгай. +
4) Бэз бүгэн хара үшөөнгөө нэргэн. +
5) Харанзы. +

4б

7. Повесть жанрын — хизяадэн зүүрак бүтээн жанр. Энда вангилалар, герайлар, эзмошог кинүүн бирелу. Сюжет таршаклона, проблемалар шатлаулона

5б.

6. Г.Тумайтэйн «Шурэмэ» эзэрэ халан мөнгөрөө, бэнэгрэ, тэрмошог, тоскыэ болохнорэ белэн күрэлырне нурата, туган эхнэг сагондгра. Шурэмэ белэн ограйнаг. Болитор нэгүү зүрэклэгэн, аптлон күргэтэп эзугэ бала күрэлэндэ шатлыг осты. Эгетнен эзмошыг өгэн күрү, нэн шатлану хисе туа.

4б.

9. Шилэрь — тезиз фэрмага салонгон, сүүлдэ нэн ~~сүүлдэ нэн шэрэклэгэ~~ эдэл эзэр;
Тезиз — шилогрьнэй бэр налог; +
Үгэ — шэрэклэгэр саног; +
Ритм — сөөлэжэ берэшилзизрнэй кабатланар, шаталонон торгон; +
Рифма — охордаат оршом эзэргэгэн сэзигр; +
Строфа — бэр ритмга нотлэгэн нэн рифмалар эрдэмдэ бэйлэжэн тезиолэр. +

10

10. Мэнтэр директорын бүсам зэрдэ, мин бик шат бүламын. Мэнтэрне эратам, эхын үкэн директор булгр өгэн шул нирэктэ шнде. Директор бүсам мэнтэрне эхын эхна оша тартор идем. Укучиларда бик түше амар идэлэр нэн шиген темизэр шурат шинерэр идэлэр. Тик бу профессиянэ бамнарэр өгэн эхин үкорга, анилыг бүлорга шэрэк. Директор булуэдиндэн эш түгел, э авар эш.

Директор бүлаш кеше. Чөнки балаларны эратам. Директор бүсаң, бик эрэн бүлорга шэрэк. Курчатада шнде директор бүлорга. Подписьны дөрес күтлисаң эшу үзе жибәре дөрес эшлэрэсэң

Мин директор булма келим, чөнки мин балаларны эратам ...

Эратам

7б

Мазитова Ф.Р. -

Хасянова Г.Я -

Гайзатуллина Э.М.

7Т-10

1. Кеше – адәм, акыллы җан иясе, +

Намус – үз тәртибеңне бәяләү хисе. +

Мактану – үзеңнең эшләрең белән мактану. +

Оят – гаеп эшләреңнән уңайсызлану +

Яхшылык – яхшылык эшләү, кемгәдер булышу +

5 б.

2. Абыйны да, апаны да. 2 б.

3. Күзнең – [көзнөң] +

Кояш – [койаш] 0,5

Көндез – [көндөз] 0,5

Болыт – [болот] +

Яңгыр – [йаңгыр] 0,5

2,5

4. 1) Тырышкан кеше эзләгәнен таба. +
2) Мин ел елга ашамаганын гына беләм. +
3) Яңгыр яуганда без мәктәпкә бара идек. +
4) Укытучы килеп керү белән дәрес башланды. +
5) Без укытучыбыз аңлатканча эшләдек. +

5 б.

5. Баланың (ис.) исеме (ис.) – Рәсимҗан (ис.), дустым (ис.).

Баланың – исем, уртаклык исем, тартым белән төрләнмәгән, иялек килешендә, берлек санда, җөмләдә аергыч. +

Исеме – исем, уртаклык исем, тартым белән төрләнгән, баш килештә, берлек санда, җөмләдә ия, III зат. +

Рәсимҗан – исем, ялгызлык исем, тартым белән төрләнмәгән, баш килештә, берлек санда, җөмләдә хәбәр. +

Дусты - исем, уртаклык исем, тартым белән төрләнгән, берлек санда, баш килешт, җөмләдә

10б.

6. „Кара урман" — караңгылык, аулаклык, куркынычны аңлата. Андый вакытта куркып калырга ярамый, үзеңнең максатыңа ирешергә кирәк. 1б

7. Повестьта герой тормышындагы хәлләр яктыртыла-лар. Аның тирәсендә үзгә персонажлар да була. Мәсәлән: Галимҗан Гыйльмановның „Язмышның туган көне" повесте. Ул повестьта бер кыз Зөһрә турында бара. 5б.

8. „Шүрәле" әсәрендә бер егет урманга утын кияргә бара. Килеп җиткәч, ул агачларны кисә башлый һәм шуны шүрәлеләр ишетеп алалар. Бер шүрәле егет янына килеп „Әйдә кыти-кыти уйныйбыз дир." - егет аның белән бер фикергә килалар һәм уйнарга тотыналар һәм шунда егет шүрәленең кулын бүрәнә ярыгына кыстырып куя. Шуннан соң шүрәле елый, җибәр мине дир, ә үзгә шүрәлеләр анардан көлә башладылар.

Шүрәленең әһәмияте шунда, кайчан егет аның бармакларын кыстырып куя. 4б.

9. Тезмә - шигырьнең аерым бер юлы. +

Үлчәм - ул сүзләрне, җөмләләрне үлчәү. Аларны иҗек-ләргә бүлү. Ничә иҗек икәнен белү. +

Ритм - сөйләм берәмлекләрен тигез вакыт арасындагы кабатланып чиратланып торуы. +

рифма – кайчан бер сүз үзгә сүзгә рифма була. Бер-берсенә мыш кебек... Рифмалар була ачык һәм ябык. +
Строфа – ул шигырь юллары. 0,5

4,5

10.

Инша.

"Мәктәп директоры булсам!"...

Әгәр дә мин мәктәп директоры булган булсам, мин кайсы әйберләрне үзгәртер идем. Мәсәлән: беренчесе мәктәптәге тәртип, хөрмәтлек бөтен укытучыларга, үзегездән зуррак һәм кечерәкләргә, үзегез яшьлек класташларга, апаларга һәм абыйларга. Икенчесе Малайлар һәм кызлар матур гына формаларда йөрсеннәр өчен. Өченчесе яхшы аңлатып, укытып олимпиадаларда, төрле-төрле конкурсларда беренче урын алып кайтыр өчен.

Әлбәттә туган җирдәге мәктәптә укып татар телебезне дә онытмаска. Онытырга ярамый. Татар телебезне онытмас өчен күбрәк татар әдәбиятын укырга кирәк. Татар теле – безнең туган тел, иң иң матур тел.

Балаларны яратып, эшемне яратып, мактанып эшләр идем.

9б

Мезитова Р.Р. – [signature]
Хасянова Г.Я. – [signature]
Гатауллина Э.И. – [signature]

7+2

① Кеше — акыллы башы ияce, намус — дан, кадер — хөрмәт, мактану — итенеп, алдап, зур, яхшы итеп сөйләү, яхшылык — әйбәт, яхшы, кадерле эш, оят — начар эштән оялу, кызару. 4б

② Бу җөмләдәге тиңдәш кисәкләр тәмамлыклар — абыйны да, апаны да. Алар санау интонациясе, бер үк килеш, җөмлә кисәге белән билгеләнгән. Һәм бер сорауга җавап бирәләр. 4б

③ Көзнең [көзнөң], кояш [куйаш], көндез [көндөз], болыт [болот], яңгыр [йаңгыр]. 0,5 0,5 0,5 3,5

④ 1. Кем тырыша, шул таба — әзләгән, тырышкан кеше һәрвакыт таба. +
2. Мин шуны гына беләм: ел елга охшамый — Мин һәр ел үзенчә, башкаларга охшамаганын аңлыйм. +
3. Без мәктәпкә барганда, яңгыр яуды — без белем йортына барган чакта күктән тамчылар тамды. +
4. Укытучы килеп керде, һәм дәрес башланды — белем бирүче кергәч дәрес башланды. +
5. Укытучыбыз ничек аңлатса, шулай эшлибез — без укытучыбыз өйрәткәнчә эшлибез. + 5б

⑤ Баланың — исем, уртаклык исем, берлек санда, иялек килешендә, ~~III зат белән төрләнгән~~, җөмләдә аергыч булып килгән. 1,5
Кеше — исем, уртаклык исем, б.с., III зат, җөмләдә ия булып килгән. + 2б
Рәхимҗан — исем, ялгызлык исем, б.с., б.к., ~~I зат~~, җөмләдә хәбәр булып килгән, кушма сүз. 1,5б
Дустым — исем, уртаклык исем, б.с., б.к., I затта, җөмләдә тәмамлык булып килгән. 1,5б 6,5

⑥ „Кара урман" — минемчә ул караңгылык, начарлык иясе; 1б

⑦ Повесть жанры — миңа бик кызыклы итеп укыла, озын хикәя. Мин укыган повестьларның берсе Рәвилә Шәйдуллина Муратның „Үксезләр" дигән повестьте, берәр геройның тормышы турында сөйләнелә, башка образлар да катнаша. 5б

⑧ Габдулла Тукайның „Шүрәле" әсәре алдарга яралый дип аңлаткан яле белән әһәмиятле. Бу әсәрдә автор безне кыю, батыр, абырлыкларга бирешмәскә өнди. 4б

(9) Тезмә – шигырьдәге аерым юллар + 1,5
Үлчәм – җөмләдәге иҗекләр +
Ритм – нинди дә булса элементларның (тавышларның, хәрефләрнең) тигезле итеп чередованиясе, əйтелеше +
Рифма – аерне сүзгә китеру. Охшаш яңгыраулы сүзләрне бер-берсенә китеру +
Строфа – ул шигри юллар. 0,5

6,5

(10) „Мин мәктәп директоры булсам".

Мин мәктәп директоры булсам, иң беренчедән балаларга үзләренең туган – татар телләрен күбрәк өйрәтергә тырышыр идем. Чонки хәзер безнең туган – татар телендә сөйләүче кеше саны кимәя бара.

Аннанда балалар үзләре ризык сайлап алырга мөмкинлек бирергә тырышыр идем.

Мәктәптә бик күп төрле-төрле кызыклы укудан тыш булган түгәрәкләр ачарга тырышыр идем. Мәсәлән спорт, музыкаль, куй эшләре, гимнастика һ.б.

Сыйныфларга яңа парталар, (җиһазлар) урындыклар, компьютерлар, кызыклы яхшы китаплар һ.б. алар идем. Матур яңа ремонт ясарга, балалар үзләренә охшаган кием белән йөрергә рөхсәт итер идем.
Бик күп нәрсәләрне үзгәртер идем. 9б.

Мезитова Д.Р. –
Хасянова Г. Я. –
Гайзатуллина Эл. Габ.